

จากชีวิตกับกล้วยไม้สู่การศึกษาธรรมชาติ

เพื่อบ่มขวัญสันติสุขของเพื่อนมนุษย์

.....ระพี สาคริก

บัดนี้อายุตัวเองก็เริ่มมุ่งถึง 72 ปีในอีกไม่ช้าไม่นานนัก หากบนแนวทางซึ่งกำลังดำเนินอยู่ไม่ประมาท เนื่องจากคนเราอาจจบชีวิตลงได้อย่างอิสระ โดยไม่เลือกว่าวัยไหนและมีฐานะอย่างไรก็ตาม หัวข้อเรื่อง จากชีวิตกับกล้วยไม้สู่การศึกษาธรรมชาติ-เพื่อบ่มขวัญสันติสุขของเพื่อนมนุษย์ ซึ่งกำหนดขึ้นมาเขียน ณ ที่นี้ หากทวนกลับไปมองสู่อีตม มันเป็นเรื่องเกิดขึ้นในความรู้สึกอย่างเป็นธรรมชาติ มาตั้งแต่ฉันเองยังมีอายุค่อนข้างเด็กอยู่มาก เมื่อมาถึงบัดนี้ถ้าจะถามว่า **ตนเองได้สิ่งที่มีหวังหรือเปล่า - หรือว่าได้อะไรอื่นที่มันแปลกไปกว่านี้** คงตอบได้แต่เพียงว่า คำตอบซึ่งเชื่อว่าเป็นของจริงนั้น เกิดขึ้นในรากฐานตัวเอง **รู้ได้ด้วยตนเอง และบอกตัวเองได้เท่านั้น** ยิ่งไปกว่านั้นยังเชื่อต่อไปอีกว่า คงไม่มีใครตอบใครอื่นได้ แต่บุคคลใต่มุ่งมั่นปฏิบัติอย่างจริงจังมาตลอดชีวิต ทุกคนย่อมมีโอกาสพบกับคำตอบได้เองอย่างเท่าเทียมกัน

ท่ามกลางบรรยากาศธรรมชาติของสังคมในช่วงหลัง ๆ ฉันมักได้รับผลกระทบทำให้ต้องทวนกลับมาถามตัวเองเป็นช่วง ๆ ว่า **เหตุใดหนอ เมื่อใคร ๆ พบหน้าหรือพูดถึงฉัน เขามักกล่าวว่านี่คือนักกล้วยไม้ระดับโลก** จนทำให้บางครั้งต้องนำมาคิดวิเคราะห์เพื่อค้นหาว่า การกล่าวเช่นนั้น บุคคลผู้กล่าวได้รู้สึกซึ่งจริงหรือเพราะความเคยชินกับภาพในอดีต อันเกิดจากความรู้สึกที่ยึดติดอยู่กับ มันจนเป็นนิสัย

ครั้นทวนกลับมามองสู่ตัวเองโดยที่คิดว่า **ฉันรู้้อยู่แก่ใจว่า ตนเองไม่ได้เป็นนักกล้วยไม้หรือนักอะไร ๆ ทั้งนั้น** เพราะเมื่อเกิดมาก็มาแต่ตัวและใจ ชีวิตในโรงเรียนมัธยมวิทยาลัยเท่าที่ผ่านหน้าตามความเป็นจริงในช่วงนั้นก็ไม่มี การเรียนการสอนเรื่องกล้วยไม้เลย เนื่องจากสมัยนั้นคนทั่ว ๆ ไปในเมืองไทยก็ไม่รู้จักแม้กระทั่งว่า ตับและคอกกล้วยไม้มันมีรูปร่างหน้าตาเป็นอย่างไร จึงคงยังไม่ต้องพูดถึงต่อไปว่า จะนำไปใช้ประโยชน์อะไรได้บ้าง

ฉันพยายามคิดวิเคราะห์และสำรวจตัวเองให้ลึกซึ้งลงไปอีก กับอีกด้านหนึ่งก็ทวนกลับไปพิจารณาสู่ชีวิตในอดีตให้ไกลเท่าที่จะไกลออกไปยังเบื้องหลัง ทำให้พบกับภาพบางภาพคือ **ตัวเองเริ่มรู้สึกสนใจรักต้นไม้ รักสัตว์ และที่สำคัญที่สุดก็คือ รักเพื่อนมนุษย์ซึ่งชีวิตมีโอกาสสัมผัสกันและกันอย่างไม่เลือกหน้า เลือกฐานะความเป็นอยู่และเลือกอุปนิสัย** มาตั้งแต่อายุเริ่มจำความได้ จนกระทั่งวันหนึ่งซึ่งวัยยังไม่ถึง 10 ขวบปี ได้พบกล้วยไม้ป่าไม่กี่กระเช้าซึ่งผู้ใหญ่ในอดีต แขนงทิ้งไว้ในบ้านอย่างปราศจากการเหลียวแลแม้จากผู้คนที่เดินผ่านไปมาในขณะนั้น จึงได้เก็บมาแขวนไว้ในที่ซึ่งตัวเองคิดว่าเหมาะสม เผ้ารอน้ำดูแลเอาใจใส่ไปตามประสาเด็ก ๆ ที่ไม่มีความรู้ในด้านวิชาการใด ๆ แม้กระทั่งว่ามันเป็นกล้วยไม้อะไร

ปัจจุบันนี้ไม่ว่าคนไทยหรือเทศ ทั้งที่อยู่ในเมืองไทยและที่อื่น ๆ ต่างก็มองและยังแนะนำฉันให้เพื่อน ๆ รู้จักว่า **เป็นนัก...** ซึ่งเป็นการมองมาจากรากฐานความรู้สึกของเขาแต่ละคน ที่รับเอาผลกระทบจากภาพพฤติกรรมและการกระทำของฉัน เข้าไปฝังเป็นเงื่อนไขกลายเป็นความเคยชิน และเมื่อมีโอกาสเหมาะก็สะท้อนกลับออกมา เสมือนคำสารภาพโดยพฤตินัยจากส่วนลึก เช่นการได้ลิ้มรสผลไม้ชนิดใดชนิดหนึ่งแล้วดีตรสชาติ จนกระทั่งต่อมา เมื่อได้พบกับภาพต้นไม้ชนิดนั้น ก็อดที่จะกล่าวถึงรสชาติของผลซึ่งตนเอง เคยได้ลิ้มรสมาแล้วเสียมิได้

แต่ถ้ามองจากรากฐานตัวเอง ก็มีธรรมชาติที่สนใจวิเคราะห์สิ่งทั้งหลายทั้งมวล เพื่อค้นหาความจริงมาตั้งแต่ยังเด็ก ๆ ในอดีต การมองออกจากตัวเองก็เคยสะท้อนให้เห็นถึงภาพของการยึดติดอยู่กับรสชาติของผลอย่างจำเพาะเจาะจงด้วยไม่น้อย แต่นิสัยธรรมชาติที่สนใจซุกค้นหาความจริงจนถึงที่สุดก็ไม่เคยละลด-หากกลับมีพลังเพิ่มพูนยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้ภาพซึ่งเคยปรากฏในอดีต ได้รับการปรับเปลี่ยนมาเป็นภาพใหม่ซึ่งมีทั้งรากฐานที่หยั่งลงสู่

ภาวะลุ่มลึกยิ่งขึ้น กับอีกด้านหนึ่งก็มีการแตกกิ่งก้านสาขาออกไปอย่างกว้างขวาง แต่ที่สำคัญที่สุดก็คือ ทำให้สามารถมองเห็นภาพรวม ซึ่งมีรากแก้วเป็นหนึ่ง สานกิ่งก้านต่าง ๆ ถึงซึ่งกันและกันหมด

จึงทำให้ฉันมองเห็นภาพเด่นชัดยิ่งขึ้นเป็นลำดับว่า **ไม่ว่าต้นไม้ชนิดใด และมีรูปลักษณะแตกต่างกันอย่างไรก็ตาม ต่างก็เป็นต้นไม้ชีวิตด้วยกันทั้งนั้น** และเมื่อหวนกลับมามองที่ตัวเองบ่อยขึ้น ก็ยิ่งทำให้รู้สึกมั่นใจยิ่งขึ้น เช่นกันว่า **ฉันเองก็มีความเป็นมนุษย์เช่นเดียวกับทุกคน** หากมีความเป็นนักกล้วยไม้หรือนกอะไรต่อมิอะไรแตกต่างไปจากคนอื่นไม่

การนำเอาตัวเองไปผูกติดไว้กับคนนั้นคนโน้นสิ่งนั้นสิ่งโน้นซึ่งล้วนเป็นสิ่งอยู่ภายนอก มันเป็นวิถีทางที่กำหนดให้ตัวเองผิดเพี้ยนไปจากพื้นฐานธรรมชาติซึ่งควรจะเป็น ทำให้ชีวิตต้องประสบกับภาวะสูญเสียคุณค่าที่แท้จริงยิ่งขึ้นไปเรื่อย ๆ ทำให้ต้องตั้งคำถามเพื่อค้นหาคำตอบต่อไปอีกว่า **เหตุใดจึงมีคนจำนวนไม่น้อย ที่หลงเพลินเพลินอยู่กับ** การนำตัวเองไปผูกติดไว้กับสิ่งซึ่งหาใช่เป็นของจริงของตัวเอง

เมื่อเกิดผลกระทบจนทำให้ต้องนำมาชบคิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากปัญหาซึ่งเกิดขึ้นบนพื้นฐานความคิดของคนคงต้องมุ่งค้นหาที่การศึกษาคนอื่น ครั้นจะมองไปยังคนอื่นรี มั่นก็ไม่ทำให้มองเห็นข้อมูลอะไรที่เชื่อมั่นได้ว่าเป็นของจริงเพราะใครเลยจะไปรู้ได้สัมผัสได้ถึงส่วนลึกของคนอื่น ความมีคณของบรรยากาศจากทิศทางที่มุ่งมองไปยังคนอื่นนั่นเอง ร่วมกับนิสัยไม่ยอมแพ้ยายในรากฐานตนเองเป็นธรรมชาติ ทำให้ต้องหวนกลับมามองที่ตัวเรา ทำให้เห็นได้ถึงสังขรณ์ประการหนึ่งคือ **ตนเองย่อมรู้ถึงความจริงที่อยู่ในใจตัวเอง** ซึ่งแต่ละคนจะปฏิเสธไม่ได้ ยกเว้นบุคคลผู้ซึ่งยังตกอยู่ในภาวะยึดติดทำให้ปิดตัวเองจนมองไม่เห็น

เมื่อมองมาสู่ทิศทางที่ค้นหาจากตนเอง จึงทำให้เห็นถึงเงื่อนไขสำคัญสิ่งหนึ่งได้ว่า **เพราะฉันไม่ได้เล่าเรียน** วิชาการกล้วยไม้ในด้านที่เป็นรูปแบบ ซึ่งมีการกำหนดกฎเกณฑ์การเรียนการสอนโดยคนอื่น จากในสถาบันการศึกษาใด ๆ เป็นพื้นฐานเริ่มต้น นั้ละกระมัง จึงไม่ทำให้ยึดติดการมองกล้วยไม้ที่กล้วยไม้ซึ่งเป็นรูปแบบที่ซ่อนอยู่ในน้ำหรือมีการนำมาปลูกไว้ในสวนในบ้าน

แม้มองกล้วยไม้ในด้านรูปแบบ ฉันเองก็ไม่ได้มองด้วยความรู้สึกเลือกที่รักมักที่ชังว่า ต้นนั้นดอกสวยต้นนี้ดอกไม้สวยอันเป็นลักษณะของการแบ่งแยก และก็ไม่ได้อมองบนพื้นฐานภาวะยึดติดคิดว่า **ต้นนั้นชายได้ - ต้นนี้ชายไม่ได้** เพราะการมองบนฐานสภาวะดังกล่าว ไม่ทำให้เกิดวิถีทางที่ช่วยให้สามารถมองเห็นถึงความจริงของสิ่งซึ่งปรากฏอยู่ภายนอก ทำให้การนำพัฒนาสู่อนาคตไม่อาจเป็นไปได้ อย่างมั่นคงด้วย

ฉันเริ่มค้นตระหนักได้ชัดเจนยิ่งขึ้นว่า **สิ่งใดก็ตาม หากได้มีการเริ่มต้นแล้วในส่วนเล็ก ไม่ว่า ณ ที่ใดและจุดใด โดยด้วยรูปแบบอย่างไรก็ตาม มันย่อมแพร่กระจายไปด้วยตัวของมันเองเป็นธรรมชาติ** อย่างปราศจากการหยุดยั้ง จนกว่าจะมีกระแสพลังใคมากระทบโดยที่สามารถลงถึงเงื่อนไขอันเป็นเหตุ ซึ่งแฝงอยู่ในรากฐาน

ถ้าสิ่งดังกล่าวมีผลสู่แนวทางที่สร้างสรรค์ มันจะมุ่งสู่การสร้างสรรค์ที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้นด้วยตัวเอง แต่ถ้าเป็นสิ่งมีพิษมีภัยหรือส่งผลทำลายก็จะทำลายตัวเองในที่สุดแล้ว เริ่มต้นใหม่บนพื้นฐานที่อิสระ อย่างไม่มีอำนาจใคอื่นจะมายับยั้งกระแสสังขรณ์ดังกล่าวแล้วได้

จากประสบการณ์ชีวิตที่ผ่านมาภาวะหลากหลายของผู้คนและสิ่งต่าง ๆ อย่างอิสระ มาถึงบัดนี้ทำให้เชื่อแล้วว่า **ถ้ามุ่งมองสู่ด้านรูปแบบของต้นและดอกกล้วยไม้ที่ปรากฏอยู่ในสวน หรือมองแต่เพียงความสวยงามของกล้วยไม้อันเป็นผิว** แม้การมองว่าเป็นสิ่งชายได้-ชายไม่ได้แต่เพียงด้านเดียวโดยที่ไม่อาจเข้าถึงพื้นฐานซึ่งอยู่ในส่วนลึก ความหวังในการพัฒนากล้วยไม้ให้บังเกิดประโยชน์สุขแก่มนุษย์อย่างแท้จริงย่อมไม่อาจเป็นไปได้ แต่กลับส่งผลมุ่งสู่ล้มกลับคือผลจากการพัฒนาจะเป็นส่วนหนึ่งซึ่งร่วมกระแสนำสู่ทิศทางทำลายล้างระหว่างมนุษย์ด้วยกัน เองรุนแรงยิ่งขึ้นไปเรื่อย ๆ

และด้วยหลักการเดียวกันกับสิ่งซึ่งได้กล่าวมาแล้ว ไม่ว่าจะการมุ่งพัฒนาอื่นใดก็ตาม หากพื้นฐานแนวคิดยังคงอยู่บนกระแสเดียวกัน ย่อมมีผลมุ่งสู่ทิศทางเดียวกันเป็นสิ่งตอบสนอง โดยที่จะจบสิ้นลงได้ก็ต่อเมื่อ มนุษยชาตินั้นเองแหละ ได้ถูกทำลายโดยพลังสังฆซึ่งเป็นผลจากการกระทำของมนุษย์ด้วยกันเอง จนถึงจุดสิ้นชาติสิ้นกำเนิด

ฉันเฝ้ามองกล้วยไม้อันเป็นสิ่งหนึ่งซึ่งตัวเองมีความรักอยู่ในจิตวิญญาณมาแต่อดีต ผ่านลงไปสู่พื้นฐานซึ่งรองรับความมีชีวิตชีวาของกล้วยไม้ทุกต้น ทุกดอก และทุกส่วนภายในองค์กรประกอบของแต่ละต้น ด้วยความรู้สึกลึกซึ้งที่ให้ความสำคัญอย่างเท่าเทียมกันหมด เพราะมันเป็นสิ่งที่เชื่อว่า ต่างก็มีส่วนร่วมกันทำให้ชีวิตกล้วยไม้ทุกต้น ไม่ว่าจะป็นชนิดใด และมีรูปลักษณะตลอดจนสีสันอย่างไรก็ตาม สามารถส่งผลถึงตาถึงใจมนุษย์ซึ่งหลากหลายอารมณ์และความรู้สึก ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงบนพื้นฐานที่สามารถดำรงอยู่บนฐานตนเองได้อย่างอิสระ ในฐานะที่กล้วยไม้ก็เป็นรูปลักษณะหนึ่งของชีวิตซึ่งธรรมชาติได้ลิขิตไว้ให้ เกิดมาและดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันกับสรรพสิ่งทั้งหลาย

ฉันได้พบว่า พื้นฐานที่รองรับความมีชีวิตชีวาของกล้วยไม้โดยแท้ในส่วนซึ่งสัมพันธ์กับความเป็นอยู่ของมนุษย์นั้น เห็นจะได้แก่ **ชีวิตการอยู่ร่วมกันและพึ่งพาซึ่งกันและกันอย่างสันติระหว่างมนุษย์ด้วยกันเอง โดยใช้กล้วยไม้เป็นสื่อสานกระแสจิตวิญญาณความรักให้สัมพันธ์ถึงซึ่งกันและกันเป็นธรรมชาติ**

สิ่งที่กล่าวมาแล้วนี้ น่าจะถือได้ว่าเป็นพื้นฐานสำคัญรองรับความมั่นคงของกล้วยไม้ซึ่งปรากฏอยู่ท่ามกลางสังคมมนุษย์ไม่ว่ากลุ่มไหน ซึ่งในอีกด้านหนึ่งย่อมเปิดโอกาสให้กล้วยไม้ทุกต้นกับคนผู้เกี่ยวข้องทุกชีวิตได้หยั่งรากฝังโคนลงลงลึกซึ่งช่วยให้มันคงยิ่งขึ้น กับสนับสนุนให้เจริญงอกงามได้อย่างอิสระซึ่งหมายถึงความมีคุณภาพยิ่งขึ้นได้ทั้งคนและกล้วยไม้ จนถึงผลิดอกออกผลและสืบทอดพืชพรรณต่อ ๆ กันไปสู่รุ่นหลัง ๆ ภายใต้อากาศที่เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติอันควรแก่ความภูมิใจในตัวเอง

จากหลักการเดียวกันกับสิ่งซึ่งได้กล่าวมาแล้วนี้เอง เมื่อนำมาใช้กับพืชผลอื่น ๆ ไม่ว่าจะใครจะปลูกข้าวปลูกถั่ว ปลูกผักหรือปลูกพืชผลอื่นใด รวมถึงการเลี้ยงสัตว์ แม้การปลูกบำรุง และบริหารงานคนด้วยกันเอง เพื่อหวังวิถีทางที่เจริญยิ่งขึ้นด้วยชีวิตซึ่งมีคุณภาพสมบูรณ์พร้อมทุกด้าน มนุษย์ผู้ทำหน้าที่ในการเพาะปลูกและทำนุบำรุงจำเป็นต้องมีจิตใจอันสูงส่ง และมีสายตาซึ่งสามารถมองได้ทะลุถึงพื้นฐานจริงของทุกสิ่ง

ส่วนการเพาะปลูกและทำนุบำรุงกล้วยไม้แม้พืชชนิดอื่นที่อยู่ในสวนหรือในไร่นาให้เจริญงอกงามขึ้นมาอย่างมีชีวิตชีวา ถ้าหากปรากฏพื้นฐานดังกล่าวแล้วได้อย่างชัดเจนย่อมพัฒนาขึ้นมาได้ด้วยตัวของมันเอง เป็นธรรมชาติอยู่แล้ว

ประการสุดท้าย ณ ที่นี้ ฉันเชื่อว่า บุคคลผู้มั่งมีปัญญาสามารถรู้ได้ลึกซึ้งถึงพื้นฐานจริงเท่านั้น ที่ควรหวังได้ว่าจะสามารถช่วยให้แต่ละคนบังเกิดความหวังอย่างเชื่อมั่นได้ถึงวิถีทางในการพัฒนา ที่พินิจสู่เป้าหมายของชีวิตที่แท้จริงเป็นผลสำเร็จไม่ว่าเร็วหรือช้า

ขออนุญาตทวนกลับไปพิจารณาอดีตของชีวิตฉันเองอีกครั้งหนึ่ง เพื่อหวังเรียนรู้สังขธรรมและนำวิเคราะห์ให้เข้าถึงความจริง หลังจากที่ชีวิตได้ดำเนินมาแล้วยี่งนานวันเข้า ก็ยิ่งทำให้รู้สึกได้ว่า **ชีวิตนี้ยิ่งเรียนไปก็ยิ่งไม่มีวันจบสิ้น** เพราะมีกระแสที่ปรากฏออกมาเป็นรูปแบบใหม่ ๆ ต่อสายตาและใจ ชวนให้เกิดความรู้สึกทำทนายต่อการคิดการวิเคราะห์อยู่เสมอ

ในมุมมอง หากใครสัก คนผู้ซึ่งยังคงมีชีวิตอยู่ เกิดความรู้สึกขึ้นมาจกในใจตัวเองว่า **ฉันเป็นผู้เรียนจบแล้ว เป็นผู้รู้แล้วไม่ว่าเริ่มจากเรื่องใดก็ตาม จริง ๆ แล้วเขาเองนั่นแหละเป็นผู้ค้นตัวเองจากกระแสโอกาสซึ่งธรรมชาติได้มอบมาให้ไว้แก่ทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน** ในเมื่อตัวเองก็ยังดำรงชีวิตอยู่แต่กลับปิดกั้นวิถีทางของกระแสความสนใจในสิ่งต่าง ๆ ในอีกด้านหนึ่งย่อมปิดกั้นกระแสความสนใจในคุณค่าของตนเองอันถือเป็นพื้นฐานจริงนั่นเอง ชีวิตและความรู้สึกนึกคิดของคนลักษณะดังกล่าว จึงหาคุณค่าสาระอะไรเป็นแก่นสารจริงไม่ได้มากนัก

วันหนึ่งในอดีตเมื่อไม่นานนัก มีบุคคลผู้หนึ่งมาหาและเล่าให้ฟังว่า เขาได้บอกกับคนที่รู้จักกันว่า ต้องการมาพบฉันเพื่อปรึกษาปัญหาบางอย่างในการพัฒนางานซึ่งเขามีสวนรับผิดชอบอยู่ โดยที่ตัวเองยังไม่อาจคิดและมองเห็นภาพในการแก้ไขให้มันใจได้มากนัก สิ่งหนึ่งซึ่งสะท้อนภาพออกมาจากความรู้สึกของเพื่อนเขานั้นก็คือ การที่เพื่อนของเขากล่าวกับเขาว่า การไปพบกับอาจารย์ระพี สาคริก ก็คงได้เห็นแต่กล้วยไม้สวย ๆ เท่านั้น

ฉันจึงปรารภกับผู้ที่มาเล่าให้ฟังไปว่า จงอย่าได้อือเอาผลกระทบจากบุคคลมาเป็นอารมณ์ แต่ควรมองสวนทางกลับไปและค้นหาความจริงที่เหตุซึ่งอยู่ในรากฐาน เพราะจะช่วยให้มีโอกาสเรียนรู้ถึงสิ่งใหม่ ๆ ที่อยู่ในส่วนลึกซึ่งจะช่วยสร้างเสริมความลุ่มลึกในตัวเองได้มากยิ่งขึ้น

รูปลักษณะความรู้สึกและความคิดเห็นที่มีผู้ระบายออกมาดังกล่าว มันไม่ใช่เป็นของใหม่สำหรับฉัน และถ้าหากไม่นำเอาพลังจิตในตนเองซึ่งแต่ละคนก็มีข้อจำกัด ออกมาทุ่มเทลงไปโดยที่มีปฏิกิริยาทางอารมณ์ต่อตัวบุคคล พลังซึ่งเป็นพื้นฐานจริงในตัวเองย่อมคงสภาพอยู่ได้ในสภาวะที่เหมาะสมแก่การวิเคราะห์เพื่อ เข้าถึงเงื่อนไขที่แท้จริง

ฉันมักถามตัวเองเพื่อการค้นหาคำตอบว่า เหตุใดบุคคลผู้ใดซึ่งว่ามีการศึกษาสูงเป็นจำนวนไม่น้อย จึงมีการมองเห็นภาพกันด้วยลักษณะความรู้สึกที่มีการนำไปผูกพันไว้กับ เงื่อนไขในด้านรูปวัตถุ หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่ามองเห็นภาพคนเป็นรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งของวัตถุที่อยู่ภายนอกบุคคลผู้นั้น

ทุกครั้ง คำตอบที่ฉันได้รับมันเด่นชัดยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ ว่า บุคคลผู้มองนั้นเองที่มีพื้นฐานจิตใจยึดติดอยู่กับวัตถุ-ในด้านรูปแบบ เมื่อมีโอกาสได้พบและสัมผัสกับบุคคลอื่นสิ่งอื่นซึ่งมีผลงานปรากฏออกมาในรูปแบบอย่างใดอย่างหนึ่งจึงเป็นผลให้เกิดภาพสะท้อนบนพื้นฐาน เงื่อนไขดังกล่าว ทำให้เห็นว่าเอารูปลักษณะของสิ่งนั้นสิ่งนั้นมาผูกติดกันไว้ด้วยความรู้สึกนึกคิดจากตัวเอง ยังมีโอกาสสัมผัสกับผลบ่อยครั้ง โดยที่อีกด้านหนึ่งขาดการทบทวนตนเองตนเองอย่างสม่ำเสมอเพื่อใช้เป็นสิ่งชำระล้าง ก็ยิ่งเกิดภาวะเหนียวแน่นยิ่งขึ้นไม่ว่าในอนาคตจะมองสิ่งใด

ฉันใช้วันเวลาเดินลุยกระแสนในวงการกล้วยไม้ติดต่อกันเรื่อยมาอย่างใจจรใจจ้อ แต่ก็ไม่มีสัมผัสกับวงการอื่น ๆ อย่างปราศจากการเลือกที่รักมักที่ชังอันถือเป็นนิสัยธรรมชาติในตัวเอง ทำให้เห็นภาพชัดเจนยิ่งขึ้นว่า มันเป็นกระแสปัญหาที่อยู่ในพื้นฐานสังคมทั่วไปอย่างสาบถึงซึ่งกันและกันหมด ทำให้แม้มองที่กล้วยไม้ แต่ก็สามารถรู้ความเข้าใจไปถึงสังขารชีวิตคนทั่วไปได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ตนเองจึงไม่นำมาจิตใจไม่ว่าสิ่งซึ่งทำมาแล้วจะเปลี่ยนแปลงไปเป็นอย่างไรในอนาคต โดยที่ถือว่า ชีวิตได้เน้นที่การปฏิบัติ และกระทำอย่างดีที่สุดแล้ว แต่อีกด้านหนึ่งซึ่งได้รับมา น่าจะเป็นสิ่งที่ไม่อาจแลกได้ด้วยวัตถุใด ๆ และเป็นการได้มาเพียงเฉพาะตัวเท่านั้น หากยังคิดจะให้คนโน้นคนนั้น ย่อมแสดงว่าสิ่งซึ่งได้มายังไม่บริสุทธิ์จริง

บุคคลใดผู้มีภาวะยึดติดปรากฏอยู่ในรากฐานเป็นสมบัติ ย่อมทำให้ชีวิตถูกอิทธิพลวัตถุรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งนับวันก็ยิ่งหลากหลายยิ่งขึ้น มีโอกาสสง่ากักรอบความคิดตนเองเอาไว้มิให้สามารถเห็นภาพของสรรพสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างอิสระและสามารถรอบรู้ได้อย่างแท้จริง แม้ว่าจะเป็นบุคคลผู้ผ่านการศึกษาด้านการจัดการมาแล้วสูงมากเพียงใดก็ตาม กระแสความคิดจะไม่มีพลังในการพัฒนาขึ้นมาบนรากฐานตนเองเพื่อหลุดพ้นจากอำนาจอิทธิพลวัตถุ เพื่อมุ่งสู่ภูมิปัญญาที่หยั่งรู้อะไรต่าง ๆ ได้ถึงแก่นแท้ จึงไม่อาจทราบได้ว่า สิ่งซึ่งปรากฏหลากหลายอยู่ในกระแสชีวิตประจำวันต่างก็ถือรากฐานเป็นหนึ่งเดียวกันหมด

ดังนั้นผลงานจากคน ไม่ว่าเป็น เรื่องกล้วยไม้หรือเรื่องอื่นใด ต่างก็เปรียบได้ดั่งผลไม้แต่ละผลซึ่งต่างก็มีรูปแบบบนพื้นฐานตัวเอง ซึ่งหากมองที่รูปแบบบางครั้งเราก็เรียกกันว่า เป็นภาพปลายเหตุ ยิ่งหากภาพที่เห็นได้สะท้อนถึงรากและโคนอย่างชัดเจนด้วย หากตนเองหลงติดอยู่ ณ ระดับใดก็ตาม ย่อมส่งผลเสียหายแก่คุณภาพจิตใจซึ่งควรมีโอกาสได้รับการพัฒนาไปสู่ความเจริญยิ่งขึ้นในอนาคต

การยกย่องตัวบุคคลที่ผลงานในด้านวัตถุอย่างปราศจากการรู้เหตุ จึงเป็นพฤติกรรมที่แฝงเอา เงื่อนไขซึ่งมีพิษภัยทั้งแก่ตนเองและแก่สังคม เข้าไปไว้ในอุบนิสัยของบุคคลผู้ได้รับการยกย่องอย่างรู้เท่าไม่ถึงการณ์ เพราะมอง

เห็นได้แต่เพียงด้านดีด้านเดียวว่า เป็นกำลังใจให้แก่บุคคลผู้ประกอบคุณงามความดีและเป็นแบบอย่างที่ดีให้ผู้อื่นได้กระทำตาม

บุคคลผู้มีความคิดดังกล่าว จะติดตามมาด้วยเงื่อนไข่อีกประการหนึ่งคือ สำคัญตัวเองว่า เป็นนักอะไรคือมีอะไร ซึ่งแท้ที่จริงก็คือการยึดคติรูปแบบจากสิ่งซึ่งตนเองได้มีโอกาสสัมผัสมาแล้ว ทำให้เกิด **ภาวะปิดกั้นภูมิปัญญาที่แท้จริง** ของตนเองไว้จนไม่อาจคิดและทำให้ทรัพยากรทั้งหลายอันล้วนเป็นสิ่งร่วม เกิดร่วมดำรงอยู่กับความจริงของชีวิตเป็นธรรมชาติ ได้คงอยู่และอำนวยประโยชน์ให้อย่างมั่นคงตลอดไป รวมถึงแก่เพื่อนมนุษย์ด้วยกันเพื่อสันติสุขอันเป็นยอดปรารถนาของทุกชีวิตและทุกสิ่งได้

ในเมื่อแต่ละสิ่งแต่ละชีวิตที่ปรากฏอยู่ในโลก ต่างก็มีทั้งด้าน **คุณค่า** และ **มูลค่านิยม**บนฐานเดียวกัน การมองความมีคุณค่าและมูลค่านิยมอย่างเป็นเอกเทศ เป็นสิ่งที่ทำให้มองเห็นภาพผิดเพี้ยนไปจากหลักธรรมชาติ เนื่องจากความมีมูลค่านิยมเป็นการมองเห็นในด้านรูปวัตถุ และโดยหลักความจริง วัตถุเป็นสิ่งอยู่บนฐานของรูปแบบซึ่งไม่มีตัวตนที่มั่นคงจริงจัง

การมองอย่างเน้นอยู่แต่เพียงว่า **ความมีมูลค่านิยมและคุณค่าเป็นของคู่กัน และปรากฏอยู่ในสิ่งเดียวกัน** จึงควรถือว่ายังไม่ลึกซึ้งถึงความจริงที่เดียวกัน จึงจำเป็นต้องมองสู่ **คุณที่เหมาะสมระหว่างกันและกัน** กับมองด้วยว่าอะไรควรเป็นพื้นฐานของอะไร เพื่อใช้หลักนี้เป็นฐานการมองสิ่งทั้งหลายซึ่งแต่ละคนเกี่ยวข้อง เพื่อแสวงหาความรู้ โดยถือความเป็นผู้รู้จริงเป็นเป้าหมาย

ในเมื่อกาลเวลาและสภาพแวดล้อมรอบกายรอบใจของแต่ละชีวิตและสรรพสิ่งทั้งหลายต่างก็มีการเปลี่ยนแปลงโดยมีรากฐานอยู่ที่ตัวเอง ก็มีเหตุมีผลเชื่อมโยงถึงสิ่งต่าง ๆ ซึ่งร่วมกันเป็นบรรยากาศทั่วไป ความเหมาะสมระหว่างคุณค่ากับมูลค่านิยมของสิ่งต่าง ๆ ก็ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไปด้วย เพื่อการรกรักษาและปรับสภาวะที่เหมาะสม ณ แต่ละจุดไว้ที่พื้นฐานตัวเอง เพื่อจะได้สามารถเอื้ออำนวยให้ชีวิตหรือสิ่งนั้น ๆ เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างราบรื่น และทำหน้าที่เป็นชีวิตหนึ่งหรือสิ่งหนึ่งได้อย่างมีความหมายทั้งแก่ตนเองและแก่ส่วนรวม

จากหลักการที่ได้กล่าวมาแล้วทั้งหมด ฉันทมองภาพอย่างรวม ๆ โดยที่พยายามไม่นำเอาจิตใจไปยึดติดอยู่กับมุมใดมุมหนึ่ง มันได้สะท้อนภาพให้ตัวเองเห็นว่า น่าจะเป็นพื้นฐานแท้ที่ทำให้ ไม่ว่าจะกลัวไม้หรือพืชผลใด ไม่ว่าจะเป็ศาสดร์แขนงเกษตร วิศวกรรม แพทย์ การศึกษา สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจหรืออื่นใด แม้ที่ชีวิตซึ่งมีความหลากหลายด้วยรูปลักษณะและความคิดเห็น หากมีการพัฒนาาระบบธรรมชาติของรากและโคนให้สามารถบังเกิดผลจากส่วนอันเป็นรากฐาน ย่อมสามารถร่วมกันพัฒนาสังคมและโลกให้มุ่งสู่สันติสุขอันแท้จริงได้เสมอ ไม่ว่าจะชีวิตใดจะมีสภาพอย่างไรและยืนอยู่ ณ จุดใดของโลกก็ตาม

แนวโน้มความเป็นไปได้ในเรื่องนี้จะบังเกิดขึ้น ก็ต่อเมื่อมนุษย์อันเป็นส่วนซึ่งมีจิตวิญญาณและพลังความคิด จะมีการมุ่งศึกษาวิเคราะห์เพื่อการรู้ถึงความจริงที่อยู่ในรากฐานตนเอง และถือเป็นหลักในการนำสู่การศึกษาเพื่อรู้ถึงความจริงซึ่งปรากฏอยู่ในชีวิตอื่นสิ่งอื่น และทำหน้าที่อย่างดีที่สุดด้วยอุดมการณ์อันแน่วแน่ โดยที่ไม่ลืมนำไปว่า กาลเวลาเป็นสิ่งที่เปิดโอกาสให้ทุกสิ่งทุกอย่างมีการเปลี่ยนแปลงได้อย่างอิสระ หากขณะใดเปลือตัวชาติสติ ยึดติดเอาความเป็นไปได้-เป็นไปไม่ได้ มาเป็นเครื่องมือจกจวญแทนการมั่นคงอยู่กับเหตุและผลบนพื้นฐานธรรมชาติ จนทำให้ให้ตัวเองหลุดไปจากการทำหน้าที่ของความเป็นมนุษย์ที่แท้จริงแล้ว ตรานั่นก็สมควรแล้วที่ธรรมชาติและโลกจะลงโทษ ทำให้ต้องประสบกับภาวะล้มเหลวในรากฐานชีวิตซึ่งกว่าจะรู้ได้อาจถึงที่สุดอย่างไม่มีโอกาสแก้ตัวใด ๆ อีก

แท้จริงแล้ว **"กลัวไม้กับชีวิตมนุษย์"** ก็เป็นเพียงรูปลักษณะหนึ่งของพฤติกรรมทางจิตระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกันเองเท่านั้น ในเมื่อที่อยู่ร่วมกันก็มีความหลากหลายด้วยรูปแบบเงื่อนไข่อันแฝงอยู่ในรากฐานจิตใจ ผู้รู้ลึกซึ้ง

